

PVO teritoriálneho velenia okruhu

Podplukovník Valent Krehlík, podplukovník Martin Mikovič

Reorganizačné opatrenia a vytvorenie organizačnej štruktúry teritoriálnych okruhov vyžadujú rozbor úloh PVO teritoriálneho velenia a na základe doposiaľ získaných poznatkov z rôznych teritoriálnych zamestnaní aj poukázanie na súčasné problémy PVO a ich postupné riešenie.

Ak budeme vychádzať z poslanca teritoriálneho okruhu, vyvstanú pre PVO tieto úlohy:

- zabráňovať vzdušnému nepriateľovi narušovať mobilizáciu vojsk a ničiť tylové zariadenia,

- znemožniť vysadenie vzdušných výsadbok na teritóriu okruhu,

- zabezpečiť pred údermi zo vzduchu systém velenia, uskupenie a presuny vojsk, bojovej techniky a materiálu, zvlášť na takých citlivých miestach, ako sú precho-

dy, cez vodné prekážky, horské sútesky, dočasné prekládkové priestory a dôležité komunikačné uzly,

- včas upovedomiť štáby, vojská a tylové zariadenia o nebezpečí vzdušných úderov, predovšetkým hromadných,

- zabezpečovať doplňovanie oslabených vojsk po jadrových úderoch a vytváranie nových útvarov vojsk PVO.

Tieto úlohy budú na území vojenského okruhu plniť prostriedky PVOŠ, ktoré sú k obrane územia už v mieri predurčené, v tesnej súčinnosti s prostriedkami PVO vojsk dislokovaných a mobilizovaných v rámci vojenského okruhu.

Pri rozbere plnenia týchto úloh je nutné na základe súčasných možností a potrieb obidvoch zložiek PVO ujasniť povinnosti orgánov PVO okruhu aj potrebné prostriedky.

Úlohy štábov a vojsk PVO teritoriálneho okruhu v mieri

Trvalá bojová pohotovosť prostriedkov PVO vojsk vyžaduje už v mieri rad opatrení, ktoré prechodom na vojnový stav musia byť v minimálne krátkej dobe uvedené v život. Vyžaduje to skutočnosť, že budúca možná vojna bude zahájená činnosťou vzdušného nepriateľa. Počiatočná činnosť vzdušných operácií môže značne prispieť k úspechu či neúspechu bojujúcich strán. To vyžaduje plne doceniť úlohu PVO a uskutočniť také opatrenia, ktoré zaručujú bezpečnosť a predpoklad účinného boja s prostriedkami vzdušného nepriateľa. Poznatky z teritoriálnych zamestnaní pôsobia takým dojmom, že sa nepomerne viac zameriavame na likvidáciu následkov po vzdušných úderoch, ako na opatrenia k zabráňovaniu beztriestnej činnosti vzdušného nepriateľa. Nasvedčuje

tomu aj súčasná organizácia štábov a jednotiek PVO teritoriálneho okruhu.

Tieto a rad ďalších problémov záporne pôsobia na súčasný stav v plnení predovšetkým týchto úloh:

- organizácie výcviku záloh odborov PVO,

- systému upovedomovania o vzdušnom nebezpečí štábov, vojsk a objektov na teritóriu okruhu,

- súčinnosti teritoriálneho velenia okruhu so silami a prostriedkami PVOŠ,

- organizácie PVO vojsk, objektov, tylových zariadení a dôležitých priestorov z hľadiska potrieb armády.

Predpoklady k plneniu úloh musia byť vytvorené už v dobe mieru a trvale uskutočňované za brannej pohotovosti.

Úlohy PVO pri zabezpečovaní teritória v období mobilizácie

Tak ako bude narastať bojová pohotovosť vojsk, musia s určitým predstihom narastať i opatrenia PVO, stanovené Smernicou k uvedeniu vojsk do bojovej pohotovosti a Smernicou pre súčinnosť síl a

prostriedkov PVO vojsk s prostriedkami PVOŠ.

V tomto období budú prostriedky PVOŠ brániť územie okruhu ako celok. Pri tom ťažisko ich úsilia bude sústredené k obra-

ne najdôležitejších politických, hospodárskych a vojenských centier. Vzdušná situácia na území okruhu bude riešená s hlavným zreteľom na najdôležitejšie objekty charakteru štátnej dôležitosti. Nemôžem preto počítať s tým, že úsilie prostriedkov PVOŠ bude rozptyľované k obrane radu, aj keď z vojenského hľadiska dôležitých objektov, napr. k bezprostrednej obrane mobilizovaných zväzkov, špeciálnych útvarov, tylových zariadení, dôležitých komunikačných uzlov, vodných diel apod. K tomu PVOŠ nemá dostatok síl ani prostriedkov. Z toho vyplýva, že úlohy bezprostrednej obrany vojenských objektov prevážne operačne taktického charakteru by mali plniť prostriedky PVO vojsk. Tie sú v porovnaní s prostriedkami PVOŠ v značnej nevýhode v tom, že nemajú rozvinutý systém prieskumu vzdušného nepriateľa už v mieri a do zmobilizovania a počiatočného zladenia ani bojaschopné jednotky a útvary. Ak majú byť tieto jednotky a útvary schopné plniť PVO v okamihu zahájenia mobilizácie, musia byť niektoré opatrenia pripravené v mieri, aby za zostrenej situácie vojsko PVO dosiahlo plnej bojovej pohotovosti s určitým predstihom pred ostatnými jednotkami. Bolo by správne, aby v dobe, keď je treba počítať s hromadnými údermi nepriateľských vzdušných síl, neboli použité všetky prostriedky, ktoré môžu byť k dispozícii k aktívnej činnosti. Mohlo by to záporne ovplyvniť priebeh mobilizácie a ďalší vývoj operácií i samotnej vojny.

Využitie prostriedkov PVO vojsk za mobilizácie je dôležité i preto, že PVOŠ má v boji s nízko lietajúcimi cieľmi určité nedostatky. Súčasne protiletadlové rakety nie sú účinné v malých výškach a stíhacie letectvo má ťažkosti s navádzaním na nízke ciele. Táto situácia bude nepriateľom využívaná v snahe uskutočniť vzdušné údery v prízemných a malých výškach. V súčasnej dobe účinným prostriedkom proti týmto cieľom sú jednotky 57mm PLK a 30mm PLdV, organizované u PVO vojsk. To plne potvrdzujú skúsenosti z bojovej činnosti letectva USA proti VDR, kde z celkového počtu 180 zostrelených lietadiel bolo 80 % zničených malokalibrovým PLD. Okrem toho treba počítať i s tým, že systém PVOŠ môže byť hromadnými údermi do značnej miery narušený, oslabený a nebude schopný plniť úlohy v naplánovanom rozsahu.

Dôležitou a náročnou úlohou orgánov PVO teritoriálneho okruhu bude teda zabezpečiť včasné zmobilizovanie útvarov

PVO, ich zladenie v bojaschopné celky a začlenenie do celkového systému PVO teritória.

Nie menej vážnym problémom je súčinnosť. Postupne ako budú jednotky PVO vojsk dosahovať bojovú pohotovosť, budú sa zúčastňovať i na odrážaní vzdušných úderov. To vyžaduje zabezpečiť vzájomnú informovanosť o vývoji vzdušnej situácie a rozmiestnení vojsk, koordinovať činnosť prostriedkov PVOŠ a PVO vojsk a zabezpečovať bezpečnostné opatrenie pre činnosť vlastného letectva. **Preto je nezbytnou nutnosťou udržiavať nepretržitú súčinnosť medzi teritoriálnym okruhom a sborom PVOŠ od vyhlásenia bojovej pohotovosti 2. stupňa.** Súčinnosť musí byť udržiavaná nepretržite i v ďalšom období plnenia teritoriálnych úloh. Pôjde o zabezpečenie presunov vojsk k frontu, mobilizovanie a prípravu ďalších záložných útvarov.

Už v priebehu mobilizácie zväzkov, útvarov a tylových zariadení budú na území okruhu časté presuny vojsk, predovšetkým druhosledových armád a ďalších operačných sledov. Ich presun budú riadiť operačné skupiny spojeneckých armád, ktorým bude treba i z hľadiska PVO doručiť pri vstupe na naše územie údaje o systéme PVO na teritóriu okruhu, rozmiestnení prostriedkov PVO, spôsobu ochrany presunu, nutné údaje o súčinnosti s prostriedkami PVOŠ a stíhacím letectvom a údaje pre odpočúvanie výstrahy. To vyžaduje, aby do súčinnostnej skupiny okruhu, vysielanej k operačným skupinám spojeneckých armád bol začlenený i orgán PVO.

Ďalší dôležitý problém pre PVO vystáva pri zabezpečovaní dočasného prekládkového priestoru, ktorý je zriaďovaný v prípade narušenia komunikačných a železničných uzlov. Tento priestor, ako aj presuny vojsk cez horské chrbáty, údolia a vodné prekážky budú taktiež klásť zvýšené požiadavky na PVO.

Veľmi úspešnú úlohu môže zohrať PVO v boji so vzdušnými výsádkami v dobe ich prepravy a vysadzovania. Pritom netreba snáď ani zdôrazňovať **nutnosť PVO VS teritoriálneho velenia** a stredísk KVS, ako dôležitých objektov, zabezpečujúcich úspešný priebeh mobilizácie.

Rozbor požiadaviek na PVO nasvedčuje tomu, že je reálne a potrebné prijať určité opatrenia, ktoré by umožnili prostriedkom PVO vojsk zabezpečiť plnenie vyššie citovaných úloh na teritóriu okruhu. Spoliehať sa v tomto smere iba na PVOŠ nemá

opodstatnenie. Systém PVOŠ za neustáleho zdokonaľovania prostriedkov vzdušného napadnutia nemôže zabrániť prenikaniu jednotlivých cieľov i menších skupín k tak významným objektom ako sú VS teritoriálneho velenia, mobilizujúce alebo presunujúce sa zväzky, strediská KVS, dočasné prekládkové priestory, vodné nádrže (priehrady) a mosty cez vodné toky, dôležité vojenské sklady, tylové zariadenia apod.

Vševojskové zväzky pre svoju bezprostrednú PVO najnutnejšie prostriedky majú. K zabezpečeniu teritoriálnej situácie vyžaduje organizačne vytvoriť aspoň minimálne množstvo protiletadlových útvarov k obrane dôležitých objektov. Spoliehať iba na pasívne opatrenia je neopodstatnené a mohlo by vážne skomplikovať plnenie teritoriálnych úloh za vojny.

Nie menej dôležité úlohy stoja pred štábom PVO teritoriálneho okruhu. Jeho príslušníci, okrem uskutočňovania vlastných opatrení, súvisiacich s bezprostred-

ným organizovaním PVO na teritóriu okruhu, musia udržiavať nepretržitú súčinnosť s orgánmi PVOŠ. Pôjde predovšetkým o požiadavky a ovplyvňovanie činnosti prostriedkov PVOŠ v prospech dôležitých vojenských objektov na území okruhu. V dôsledku toho je potom možné navrhovať i voľbu osí k presunu vojsk, priestory zastávok a denných odpočinkov, spôsob upovedomovania o vzdušnom nebezpečí apod. Tieto opatrenia budú uskutočňovať s prihliadnutím na využitie bránených miest prostriedkami PVOŠ ako aj využitím systému rádiolokačného prieskumu organizovaného na teritóriu okruhu.

Tieto i rad ďalších úloh môžu byť úspešne plnené za predpokladu, že pre orgány PVO teritoriálneho okruhu budú vytvorené optimálne, personálne i materiálne podmienky. Z tohoto hľadiska by bolo treba riešiť situáciu a uplatniť účinnú realizáciu v systéme nového modelu riadenia a velenia vojsk.

Upovedomovanie vojsk, štábov, tylových útvarov a zariadení

Od vyhlásenia bojovej pohotovosti druhého stupňa malo by byť zabezpečené nepretržité upovedomovanie vojsk, štábov a aspoň najdôležitejších tylových zariadení o vzdušnej situácii. To umožní realizovať opatrenia PVO a predchádzať zbytočným stratám na osobách, technike a materiálu.

Túto úlohu zabezpečujú na území okruhu rádiotechnické prostriedky PVOŠ, ktoré sú už v mieri rozvinuté v činnosti. Zistené a vyhodnotené zprávy o vzdušnej situácii sú vysielané výstrahou sboru (armády) PVOŠ všetkým záujemcom. Zprávy sú vysielané rádiom formou grafie vysokým tempom. Môžu ich prijímať len dobre pripravené a k tomuto účelu zvlášť vycvičené jednotky; u vojsk PVO sú to rádiotechnické útvary armád, hlásky okruhu a čaty PVO vševojskových divízií. Ich úlohou je prejať zprávy vyhodnotiť a upovedomovať jednotlivé stupne o vzdušnom nebezpečí.

Teritoriálne velenie okruhu má pre tento účel organickú hlásku s možnosťou upovedomovania vlastného štábu. Doposiaľ nie je v celom rozsahu doriešený systém upovedomovania k potrebám teritoriálneho okruhu, čo je zapríčinené súčasnou mierovou i vojnovou organizáciou. Vážnym problémom je zisťovanie zprav o nízko lietajúcich cieľoch. Systém posádkových pozorovacích hlások túto úlohu môže plniť

len pre potreby posádky, a to iba do odchodu vojsk z posádok. To je pomerne krátká doba v porovnaní s požiadavkou trvalého získavania zprav pre potreby teritoriálneho okruhu. Situáciu na teritóriu okruhu v tomto smere komplikuje i nepríjemné výstrahy už v mieri a zvlášť sa to prejaví v počiatočnom období vojny, hlavne počas prvých hromadných úderov, keď bude nutné zmobilizované hlásky po určitú dobu zladovať, aby boli schopné pracovať.

I za súčasného stavu obmedzených možností je treba, aby orgány PVO dokázali vytvárať pre plnenie tejto úlohy optimálne podmienky.

V súvislosti s tým poukazujem na súčasný stav posádkových pozorovacích hlások ako jedného z prostriedkov pre zisťovanie nízkoletajúcich cieľov. Podľa doterajšieho systému nie je ich úloha doriešená. Zprávy, ktoré v prípade aktivovania pozorovateľ zistí, môžu byť využité len pre vojská v posádkach. Ich odovzdávanie na štáb okruhu a odtiaľ vyhodnocovaciemu stredisku sboru PVOŠ z nedostatku spojenia nie je zabezpečené, po jestvujúcich spojovacích linkách je prakticky neuskutočniteľné. Navyše posádkové pozorovacie hlásky sú stavané z jednotiek, ktoré po zmobilizovaní odchádzajú do poľa a v posádkach nie je žiadna náhrada. Je nutné

predpokladať aj určitú reorganizáciu posádkových správ a tým i zmenu stanovišť hlások. Táto situácia ešte viac zníži možnosť odovzdávať správy štábu okruhu, vyhodnocovaciemu stredisku sboru PVOŠ,

mobilizujúcim vojskám a tylovým zariadeniam. Problém by bolo možné čiastočne vyriešiť spojením tejto úlohy so systémom radiačnej hlásnej siete za podmienok určitých organizačných opatrení.

Úlohy PVO po splnení mobilizačných úloh

V období, kedy velenie teritória splnilo všetky plánované mobilizačné úlohy, môže mu byť nadriadeným štábom uložené vytvoriť z jestvujúcich síl ďalšie vševojskové zväzky, špeciálne útvary pre druhy vojsk, alebo prevziať do dočasnej podriadenosti početne i materiálne oslabený zväzok, doplniť ho osobami a materiálom, bojove stmeliť a pripraviť k odovzdaniu späť do podriadenosti frontu. To bude organizované na základe plánov a rozkazu veliteľa okruhu. Na spracovaní týchto dokumentov sa musia podieľať i orgány PVO, predovšetkým pokiaľ ide o organizáciu jednotiek PVO nového zväzku, ich výzbrojenie a doplnenie potrebnými odbornosťami z radov vojakov i veliteľských kádrov. Okrem toho sa budú podieľať na rozpracovaní „Plánu výcviku a stmelenia zväzku — útvaru“.

Zladovanie obslúh špecialistov PVO je vzhľadom k zložitej technike značne náročné. Navyiac u techniky PVO dochádza k značným zmenám (nové typy rádiolokačnej techniky, počítačích prístrojov a PL riadených striel) s prechodom k automatizácii systému velenia. Ťažkosti budú v zabezpečovaní odborne pripravených veliteľských kádrov. Značný počet z nich nebude mať v dôsledku technického rozvoja bojovej techniky potrebné teoretické znalosti, ani praktické skúsenosti. O to väčšie požiadavky budú kladené na príslušníkov PVO štábu okruhu, ktorí budú musieť riadiť splnenie týchto úloh priamo v jednotkách. Okrem toho budú zabezpečovať výcvik a prípravu jednotiek odbornosti PVO v doplnovacích a výcvikových strediskách KVS.

Záver

Rozbor činnosti PVO teritoriálneho velenia naznačuje organizačnú potrebu a štruktúru prostriedkov PVO. Súčasný stav nedáva predpoklad zabezpečiť plnenie hlavných úloh a vyžaduje určité organizačné opatrenia u štábov PVO okruhu s prihliadnutím na činnosť v mieri i za vojny a v rámci možnosti prispôbiť potrebám i organizáciu aktívnych prostriedkov PVO v tomto rozsahu:

1. Okrem návrhu na zloženie štábu PVO okruhu, ktorý článok nerieši, je nutné už v mieri vytvoriť u okruhu základ hlásky PVO s minimálnymi počtami, pre trvalý príjem výstrahy sboru PVOŠ a pre zárodok súčinnostnej skupiny vojska PVO.

2. K zabezpečeniu VS teritoriálneho okruhu nutno zmobilizovať protiletadlový útvar malého kalibru s dvoma riadiacimi rádiolokátormi proti nízkym cieľom. Potreba tohto útvaru je nevyhnutelná, pretože jestvujúci systém PVOŠ nezabezpečuje úspešný boj s nepriateľskými prostriedkami vzdušného napadnutia pôsobiacimi v malých výškach.

3. U každej KVS zmobilizovať aspoň jednu PL batériu 30mm PLdvK s určením pre obranu prechodného doplnovacieho strediska a VS KVS. Túto batériu doplniť osobami a materiálom pre odpočúvanie výstrahy sboru PVOŠ pre vlastnú potrebu a upovedomovanie štábu KVS.

5. Doriešiť systém posádkových pozorovacích hlások, vybaviť ich osobami a materiálom z TMP posádok, alebo stanovišťa radiačnej hlásnej siete doplniť o pozorovateľov vzdušného nepriateľa, ktorí by zabezpečili informovanosť o nízkych cieľoch.